

Dr. Markó József*

MIRE JÓ AZ ELSŐBBSÉG/KIÁLLITÁSI ELSŐBBSÉG?*

A 19. században az erőteljesebb polgárosodás és a nemzetállamok kialakulása, valamint az ipari forradalom révén kibontakozó jelentős ipari és kereskedelmi fejlődés új helyzetet teremtett, gondoljunk csak pl. a világméretű vasútépítési lázra, valamint a gőzmozdonyok hatalmas sikerére és rohamos elterjedésére. Emellett kifejlődött a nemzetállamok jogrendszere, amelynek alkalmazása felváltotta a korábbi századokban szokásos uralkodói kegyből jelentősebb találmányokért vagy más szellemi alkotásokért a feltalálónak/szerzőnek adományozott kiváltságlevelek (pátensek) rendszerét.

Az első nemzeti iparjogvédelmi törvények megszületése:

- Anglia: monopóliumtörvény (Statute of Monopolies) – 1624;
- USA: az Egyesült Államok alkotmánya (Constitution) – Title 35: Patents – 1790;
- Franciaország – 1791;
- Németország – 1877;
- Svájc – 1888;
- Magyarország – 1895;
- Ausztria – 1897.

Ismeretes hogy a feltalálók és kutatók sajátos tulajdonsága, hogy szeretnék feltalálásuk/kutatásuk eredményeit a lehető leghamarabb nyilvánosságra hozni. A nagy nemzetközi kiállítások és vásárok a világméretűvé szélesedő kereskedelem révén egyre nagyobb vonzerőt jelentettek számukra a 19. században, hiszen ezek egyik fő célja éppen az volt, hogy a látogatóknak bemutassák a legújabb termékeket, találmányokat, használati és ipari mintákat, valamint eredeti védjegyeket. De ez egyúttal azzal is járt, hogy a találmányok, minták és védjegyek lényege többnyire nyilvánosságra került, így azok későbbi jogvédelme kétségessé, illetve lehetetlenné vált.

A műszaki szellemi alkotások az egyre népszerűbbé váló világkiállításokon való részvétel végett tömegesen átlépték az országhatárokat. Az elsőbbség jogintézményének nemzetközi rendezése nélkül viszont a feltalálók/kutatók gyakran kénytelenek voltak elhalasztani kutatásaik eredményeinek közzétételét, vagyis elmulasztani egy-egy kiállítás lehetőségét.

* Magyar és európai szabadalmi ügyvivő, Jedlik Ányos-dijas (www.markopatent.hu).

** A MIE Mezőkövesd-Zsórifürdőn 2019. november 21–22-én megrendezett konferenciáján a szerző által tartott előadás szerkesztett változata.

Az első alkalom, amikor igazán nyilvánvalóvá vált, hogy szükség van valamilyen nemzetközi megállapodásra a műszaki szellemi alkotások elsőbbségével kapcsolatban, az 1851-es londoni találmányi világkiállítás volt. Azoknak a kiállítóknak a számára, akik még nem biztosítottak szellemi alkotásukra védelmet, az ezen való megjelenés egyre több problémát okozott, a világkiállításon ugyanis a versenytársak és látogatók szabad „kalózkodásának” a veszélye állt elő, ami szemben állt a nemzetközi kiállítás kétségtelen előnyeivel: a nemzetközi ismertséggel, hírnévvel, szélesebb körű üzleti lehetőségekkel és az innováció ösztönzésével.

Az 1851-es brit törvény biztosított először Nagy-Britanniában „ideiglenes kiállítási oltalmat”. Más nemzetek hasonló ideiglenes védelmet fogadtak el a találmányok részére nemzetközi kiállításukon nevezetesen Párizs (1855), London (1862) és Bécs (1873).

Annak bizonyítására, hogy a látogatók és a kiállítók számára is milyen népszerűek és egyre látogatottabbak voltak ezek a nemzetközi kiállítások, álljon itt az alábbi táblázat:¹

Összehasonlító adatok nemzetközi kiállításokról: 1851–1878

Év	Város	Látogatók száma (millió)	Részt vevő országok száma	Bemutatott tételek száma (a vendéglátó országból)
1851	London	6,0	25	14 000 (6 861)
1853	New York	1,2	20	4 400 (2 200)
1855	Paris	5,2	27	23 954 (11 986)
1862	London	6,1	39	29 765 (9 140)
1867	Paris	15,0	42	52 200 (15 969)
1873	Vienna	7,3	35	53 000 (9 104)
1876	Philadelphia	10,0	35	30 864 (8 175)
1878	Paris	16,2	35	52 835 (25 872)

Ilyen előzmények után született meg Párizsban a nemzetközi iparjogvédelmi „anyagegyezmény”, a Párizsi Uniós Egyezmény (PUE) (1883) 11 ország csatlakozásával. Érdemi

¹ Giacomo Domini: European Review of Economic History: <https://doi.org/10.1093/ereh/hez004>.

rendelkezéseinek egyike éppen az „uniós elsőbbség”, illetve a kiállítási „ideiglenes oltalom” biztosítása volt.²

Az „uniós elsőbbség” lényege (a 4. cikk szerint), hogy azt, aki a találmányt, használati mintát, ipari mintát, védjegyet az Unió egyik országában oltalom szerzése céljából bejelenti, meghatározott határidőn belül elsőbbségi jog illeti meg arra, hogy bejelentését az Unióhoz tartozó többi országban is megtegye. Ez az elsőbbségi jog azt jelenti, hogy e későbbi bejelentések elsőbbségi napjának az első bejelentés megtételének napját tekintik. Az uniós elsőbbség igénylésére megszabott határidő szabadalmaknál és használati mintáknál 12 hónap, illetve ipari mintáknál és védjegyeknél 6 hónap.

A PUE 11. cikke szerint az egyezmény tagországi „ideiglenes kiállítási oltalmat” biztosítanak olyan találmányokra, használati és ipari mintákra, valamint védjegyekre, amelyek hivatalos vagy hivatalosnak elismert nemzetközi kiállításokon kiállított termékekkel kapcsolatosak.

² The Paris Convention for the Protection of Industrial Property of 1883, Article 4: The “Convention priority right” also called “Paris Convention priority right” was also established by the Paris Convention and is regarded as one of the cornerstones of the Paris Convention. It provides that an applicant from one contracting State shall be able to use its first filing date (in one of the contracting States) as the effective filing date in another contracting State provided that the applicant or his successor in title files a subsequent application within 6 months (for industrial designs and trademarks) or 12 months (for patents and utility models) from the first filing.

Az 1883-as, az ipari tulajdon védelméről szóló Párizsi Egyezmény

4. cikk: az „uniós elsőbbségi jogot”, más néven „párizsi uniós elsőbbségi jogot” is meghatározta a Párizsi Egyezmény, ez tekinthető egyik sarokkövének. Előírja, hogy az egyik szerződő állam bejelentője az első bejelentési napját (a szerződő államok egyikében) egy másik szerződő államban érvényes bejelentési dátumként használhatja fel, feltéve hogy a bejelentő vagy jogutódja az első bejelentési naptól számítva egy későbbi bejelentést nyújt be 6 hónapon belül (ipari mintákra, illetve védjegyekre) vagy 12 hónapon belül (szabadalmakra, illetve használati mintákra).

Article 11(1) of the Paris Convention requires that the Countries of the Union “grant temporary protection to patentable inventions utility models industrial designs and trademarks in respect of goods exhibited at official or officially recognized international exhibitions held in the territory of any of them”.

If a patent or trademark registration is applied for during the temporary period of protection the priority date of the application may be counted “from the date of introduction of the goods into the exhibition” rather than from the date of filing of the application if the temporary protection referred to in Article 11(1) has been implemented in such a manner in national law. There are however other means for the Countries of the Union to implement in their national law the temporary protection provided for in Article 11 of the Paris Convention.

A Párizsi Egyezmény 11. cikk (1) bekezdése előírja, hogy az Unió országai átmeneti oltalmat biztosítsanak olyan szabadalmazható találmányokra, használati mintákra, ipari mintákra és védjegyekre, amelyek az országok egyikének területén tartott hivatalos vagy hivatalosan elismert nemzetközi kiállításokon kiállított termékkel kapcsolatosak.

Ha szabadalom vagy védjegy lajstromozását az átmeneti oltalmi idő alatt kérelmezik, akkor a bejelentés elsőbbségi napját „a termékeknek a kiállításon történő bemutatásától” lehet számítani, nem pedig a bejelentés benyújtási napjától, ha a 11. cikk (1) bekezdésében említett átmeneti oltalmat a nemzeti jog így elismeri. Léteznek azonban más eszközök is az Unió országai számára, hogy nemzeti jogukban végrehajtsák a Párizsi Egyezmény 11. cikkét.

Magyarországon az 1908. évi LII. törvény mondta ki belépésünket a Párizsi Unió Egylemény tagjai közé, és az egyezményhez igazodva elismerte az uniós elsőbbségi jogot, majd 1929. évi XVIII. törvény hirdette ki a Párizsi Unió Egylemény 1925. évi hágai szövegét.³

A hazai jogi háttér további ismertetésekor most vissza kell ugranunk az 1970-es évekre, hiszen a következő jogeset ekkoriban történt, és ekkor a találmányok szabadalmi oltalmáról szóló 1969. évi II. törvény⁴ (rSzt.) volt hatályban. A rSzt. 43. §-a szerint az elsőbbséget megalapító elsőbbségi nap:

- általában az a nap, amelyen a szabadalmi bejelentés az OTH-hoz⁵ beérkezett (bejelentési elsőbbség);
- külön jogszabályban meghatározott esetekben a külföldi bejelentés napja (uniós elsőbbség);
- az OTH elnökének a Magyar Közlönyben közzétett hirdetményével meghatározott esetekben a találmány kiállításának napja (kiállítási elsőbbség).

A rSzt. 43. § (1) bek. c) pontjához fűzött miniszteri indokolás szerint:⁶

(1) A kiállítási elsőbbséget csak az veheti igénybe aki erre irányuló elsőbbségi nyilatkozatát a találmány kiállításának első napjától számított 6 hónapon belül a szabadalmi bejelentéssel egyidejűleg előterjeszti;

(2) A bejelentési kérvényhez csatolni kell a kiállítás igazgatóságának bizonylatát a kiállítás tényéről és napjáról, továbbá a kiállított találmány leírását és szükség esetén rajzát, amelyen az igazgatóság a kiállított találmánnyal való azonosságot igazolja. A kiállítási bizonylatot és az azonossági igazolást csak a kiállítás időtartama alatt és csak addig lehet kiadni, amíg a találmány tárgya vagy annak ismertetése, illetve bemutatása a kiállításon megtekinthető.

A rend kedvéért meg kell jegyoznünk, hogy hatályos szabadalmi törvényünk⁷ (az 1995. évi XXXIII. tv; a továbbiakban: Szt.) nem is említi a „kiállítási elsőbbség” fogalmát, hanem e helyett „kiállítási nyilatkozat és igazolás” fogalmakat vezetett be⁸ a 64. § szerint, ami annyit jelent, hogy bizonyos feltételek teljesítése esetén a bejelentő igényt tarthat arra, hogy találmányának kiállításon történő bemutatását a technika állásának meghatározásakor hagyják figyelmen kívül. Vagyis a kiállítási kedvezmény általában újdonságot nem érintő nyilvánosságra jutásnak minősül.⁹

Ez tehát az elsőbbségekkel kapcsolatos jogi háttér röviden. A konkrét jogeset tükrében tekintsük át az elsőbbségekkel kapcsolatos joggyakorlatot!

³ 1996-ig ennek alapján rendelkezett az 1932. évi XVII. törvény és az ehhez kapcsolódó 4300/1932. ME számú rendelet az uniós elsőbbség bizonyos részleteiről.

⁴ A régi szabadalmi törvény.

⁵ Országos Találmányi Hivatal (OTH), a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatalának jogelődje 1996-ig.

⁶ Vr. 22. § Lásd: Iparjogvédelmi Kézikönyv. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Bp. 1994.

⁷ 1995. évi XXXIII. tv. a találmányok szabadalmi oltalmáról.

⁸ Az Európai Szabadalmi Egyleménnyel harmonizált szabályozás.

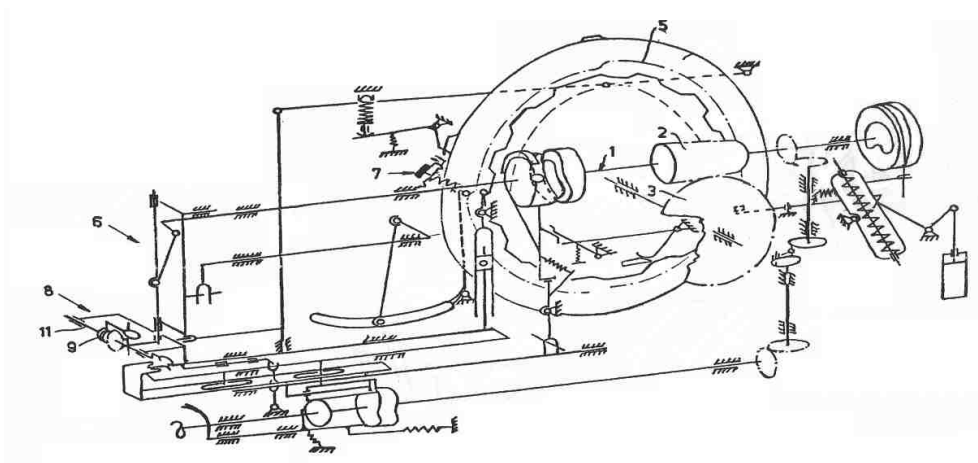
⁹ Lásd a 2002. évi L. törvény 55. cikkét is.

A jogeset értelmezéséhez vissza kell mennünk az időben 1977-be, amikor még az 1969. évi II. tv. (rSzt.) volt hatályban.¹⁰

A szóban forgó szolgálati találmány egy gombfelvarró gép volt, ennek jogosultja egy olyan állami tulajdonú gyár volt, amely iparjogvédelmi osztállyal és alkalmazott szabadalmi ügyvivővel rendelkezett.

A konfekcióiparban a gépi gombfelvarrás rafinált és bonyolult mechanizmust igénylő művelet. A technika állása szerinti korábbi gombfelvarró gépek közös hiányossága volt, hogy a gomb nyakas felvarrásakor a belső szövetréteget minden egyes öltéssel rögzítették, ami pedig elkerülhetetlenül a belső szövetréteg ráncosodását idézte elő, és ez esztétikai és konfekcióminőségi szempontból kifogásolható volt.

A találmány szerinti gombfelvarró gép kinematikai vázlat

A jelen szolgálati találmány szerinti továbbfejlesztés abban volt, hogy a túlengető és a tájolószerkezet vezérlését (vezérlőpályáit) úgy módosították, hogy az összehangolt tű- és kelmemozgatás folytán a belső szövetréteget *csak egyetlen speciális átöltéssel rögzítették*, ezzel a belső szövetréteg megfelelő rögzítését elérték ugyan, de a belső szövetréteg kifogásolt ráncosodását kiküszöbölték. Ezzel a műszaki többlethatással a termékminőség jelentősen javult.

¹⁰ Az 1973. évi Munich Convention, azaz az Európai Szabadalmi Egyezmény is 1977-ben lépett hatályba, és a müncheni Európai Szabadalmi Hivatal csak 1978-tól fogadott európai szabadalmi bejelentéseket, a Szabadalmi Együttműködési Szerződést (PCT) pedig Washingtonban 1970-ben írták alá, és ugyancsak 1978-ban lépett hatályba, így 1978 előtt külföldön csak nemzeti szabadalmi bejelentéseket lehetett benyújtani.

A jogosult 1977-ben kiállította új gombfelvarró gépét a Budapesti Nemzetközi Vásáron, a kiállításon nyilvános bemutatókat is tartott,¹¹ és kérte a vásárirodától a kiállítási elsőbbséget igazoló tanúsítványt, ehhez leírást és rajzot mellékelte. A BNV 3 napos volt.

Ezután a jogosult az általa készített ideiglenes szabadalmi leírással és rajzzal (ezek lényegében megegyeztek a kiállítási irodához előterjesztett anyagokkal) szabadalmi bejelentést tett az OTH-nál a kiállítási elsőbbség igénylésével a kiállítástól számított 6 hónapon belül.

A kiállításon tapasztalt kedvező fogadtatás hatására a jogosult megbízta az egyik budapesti szabadalmi irodát (Danubiát) a magyar bejelentés jogi képviselőjének átvételével és az uniós elsőbbség igénylése mellett NSZK-beli nemzeti szabadalmi bejelentés kidolgozásával és benyújtásával.

A megbízott szabadalmi iroda szabadalmi ügyvivője¹² (jelen cikk szerzője) az ügy iratának áttanulmányozása után tárgyalt a feltalálóval és – a német bejelentésre is tekintettel – teljesen átdolgozta a magyar bejelentés eredeti mellékleteit, azaz a szabadalmi leírást igénypontokat és rajzot. Ennek során kiderült, hogy a találmány lényege éppen a speciális túmozgató vezérlőpályákban van, amelyek az *eredeti bejelentés rajzán egyáltalán nem, a leírásban pedig csupán a funkciójukra való ködös utalással szerepeltek.*

Az átdolgozott szabadalmi leírást, igénypontokat és rajzot az eredeti bejelentési mellékletek helyettesítőiként az új meghatalmazott jogi képviselőként való nyilatkozattal együtt az ügyvivő benyújtotta az OTH-hoz.

Az OTH vizsgálója már az első érdemi határozatában közölte, hogy mivel a jogosult a kiállítási elsőbbség 6 hónapos határnapját a BNV 3. napjától (és nem az elsőtől!) számítva nyújtotta be, az eredeti magyar szabadalmi bejelentést a kiállítási elsőbbség kedvezménye nem illeti meg. Másrészt mivel a jogosult saját bevallása szerint a BNV-n nyilvános bemutatókat is tartott, ezek és maga a kiállítás ténye is újdonságrontó körülménynek számít, ezért a bejelentőt nyilatkozattételre szólította fel.

Az ügyvivőnek komoly fejtörést okozott a fenti cáfolhatatlan tények ismeretében a nyilvánosságra jutás tagadásának bizonyítása. Végül is a következő ellenbizonyítást terjesztette elő.

- Igaz, hogy az ügyfél nyilvános bemutatókat tartott, de egyrészt a találmány lényegét megtestesítő és az új főigénypontban és új rajzon már szereplő vezérlőpályák mindvégig a burkolat alatt helyezkedtek el, vagyis azok külső ránézésre nem voltak láthatók.
- Másrészt, a varrotű speciális vezérlésére külsőleg, vagyis ránézésre következtetni nem lehetett, hiszen a gép 1400 öltés/perc sebességgel dolgozott, vagyis egy-egy túleszúrás szabad szemmel gyakorlatilag nem volt látható.
- Következésképpen érvelésében az ügyvivő arra hivatkozott, hogy a szakma átlagos szakembere a kiállításból és a bemutatókból nem meríthetett volna semmiféle kitanítást a találmány lényegéről, tehát azok a cselekmények nem lehettek újdonságrontók.

¹¹ Mottójuk volt: „Bárkinek felvarrunk gombot, ahová csak akarja!”

¹² A cikk szerzőjét érte a megtiszteltetés ifjú szabadalmi ügyvivőként hogy az ügyet képviselhesse.

Az OTH vizsgálója az érdemi érvelést elfogadta, a kiállítási újdonságrontás kifogását ejtette, de közölte, hogy a kiállítási elsőbbség helytelen igénylése miatt elvesztett 6 hónapos intervallumra kiegészítő kutatást fog végeztetni. Szerencsére a kiegészítő kutatás sem talált releváns anyagot, így az átdolgozott mellékletekkel a magyar szabadalmat a jogosult a magyar bejelentési nap elsőbbségével megkapta.

Mivel a kiállítási elsőbbség elveszett, az ügyvivő a magyar bejelentési nap egyéves uniós elsőbbségének igénylésével nyújtotta be (NSZK-beli szabadalmi ügyvivő bekapcsolásával) a német szabadalmi bejelentést az általa átdolgozott bejelentési mellékletek német fordításával. Az uniós elsőbbségi igény igazolására benyújtásra került magyarul az az elsőbbségi irat, amelyet az OTH a bejelentő eredeti ideiglenes leírása és rajza (ún. „elsőbbségi példány”) alapján állított ki.

A Német Szabadalmi Hivatal szabadalmi vizsgálója néhány iratváltás után láthatott az ügyben némi szabadalomképes magot, ezért személyes meghallgatást/tárgyalást rendelt el a felmerült kérdések tisztázására. A tárgyalás a német szabadalmi ügyvivő kollégával zajlott, ahol közös erővel sikerült a vizsgálat meggyőzni arról, hogy a vezérlőpályák ilyen eredeti kialakítására még csak utalás sincs a technika állásában. Márpedig ezzel az a meglepő műszaki többlethatás jár, hogy a gombfelvarrás során a belső szövetréteg nem ráncosodik, vagyis ezáltal a konfekcióiparban komoly minőségjavulás érhető el.

Ezután a meghallgatás további részében a magyar és a német szabadalmi ügyvivő közös erővel nekilátott a vizsgáló számára is elfogadható igénypontok pontosításának, és amikor ez sikeresen megtörtént, a vizsgáló felszólította az ügyvivőt, hogy mutassa meg, hogy a szerinte is elfogadható igénypontok jellemzői hol szerepelnek, az elsőbbségi iratban. Tekintve, hogy ezek a lényeges jellemzők az elsőbbségi irat rajzán nem szerepeltek, nem lehetett másra hivatkozni, mint arra a néhány ködös mondatra az elsőbbségi irat leírásában, amelyek a sajátos túmozgatásra utaltak. A vizsgáló nem tartotta a magyaríratot elfogadhatónak, ezért elrendelte az elsőbbségi irat hiteles német fordításának előterjesztését.¹³

Az elsőbbségi irat hiteles német fordítását a vizsgáló tartalmilag elégtelennek találta – az érvényes igénypontok alapján – az uniós elsőbbségi kedvezmény bizonyítására, ezért az egyéves uniós elsőbbség kedvezménye elveszett.

A vizsgáló a kieső egy évre pótkutatást rendelt el. Szerencsére a pótkutatás sem tudott felhozni releváns anyagot, így az ügyfél végül is az NSZK-beli szabadalmat is megkapta.

¹³ Az NSZK-beli hivatali vizsgálok akkori rendtartása és etikai szabályzata szerint a vizsgálonak kötelessége volt személyesen is aktívan közreműködni abban, hogy a szabadalomképes magot kibontsák, ha azt a bejelentő szerinte nem célravezetően tette, és ha ilyen szabadalomképes magot vélelmezett. Egyébként a tárgyalási jegyzőkönyvet a vizsgáló maga vezette kézzel, és a tárgyalás végén azt minden jelenlévővel aláíratta. A jegyzőkönyvben szereplő igénypont és határozat érdemi része utólag nem változhatott, szemben más országok akkori joggyakorlatával (pl. a Szovjetunió, Svédország).

Főbb tanulságok

1. A kiállítási elsőbbség 6 hónapos kedvezménye a kiállítás 1. napjától számítandó.
2. Csak azok a kiállítások alkalmasak egy adott országban vagy régióban a kiállítási elsőbbségi kedvezmény megalapozására, amelyeket az adott ország vagy régió szabadalmi hivatalának elnöke hivatalos közleményében évente közzétett. Következésképpen a magyar BNV nagy valószínűséggel nem számít jogalapító kiállításnak pl. a brit vagy a francia hivatalnál.
3. Az elsőbbségi példány, vagyis az irat, amelyet először nyújtunk be a származási ország szabadalmi hivatalához, később az uniós elsőbbséget igazoló okirat lesz a szabadalmi hivatal címeres fedőlapjával kiegészítve. Ennek pedig ügydöntő szerepe lehet, amint az a fenti jogesetből is látható. Éppen ezért ennek szerkesztésekor ügyelni kell arra, hogy tartalmilag minden benne legyen írásban és rajzban, ami a találmány ismertetése szempontjából később szükséges lehet.¹⁴
4. Minden jogi képviselőnek (szabadalmi ügyvivőnek és ügyvédnek) tisztában kell lennie az elsőbbségekkel kapcsolatos szabályozással, különben helyrehozhatatlan károkat okozhat ügyfelének.
5. Ha a bejelentő külföldi bejelentéseket is tervez, célszerűbb nem igénybe venni a 6 hónapos kiállítási elsőbbséget/kedvezményt, hanem még a kiállítás megnyitása előtt benyújtani a szakszerűen kidolgozott magyar szabadalmi bejelentést.
6. Felmerül jogosan a kérdés, hogy az alkalmazott szabadalmi ügyvivő a kiállítási elsőbbség helytelen igénylésével és a nem kellően körültekintő és alapos elsőbbségi irattal való bejelentéssel műhibát vétett-e, vagy ezek a cselekmények csupán elnézhető nagyvonalúságnak tekinthetők, de ennek a vizsgálata már egy külön dolgot jelent.

¹⁴A szabadalmi ügyvivői praxis egyik ökölszabálya, hogy minden igényponti jellemzőnek a rajzon és a leírásban részletesen szerepelnie kell!